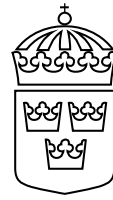

Regeringens proposition 2024/25:158

Upphävande av lagen om
strukturfondspartnerskap

Prop.
2024/25:158

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 10 april 2025

Ulf Kristersson

Andreas Carlson
(Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap ska upphöra att gälla den 1 augusti 2025.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om upphävande av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap.....	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Systemet med regionala strukturfondspartnerskap.....	6
4.1	De regionala strukturfondspartnerskapens roll.....	6
4.2	Lagstiftningen om regionala strukturfondspartnerskap	7
4.3	Kritik mot systemet med regionala strukturfondspartnerskap	7
5	Lagen om strukturfondspartnerskap ska upphöra att gälla.....	8
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	10
7	Konsekvenser.....	11
8	Författningskommentar	13
Bilaga 1	Sammanfattning av relevanta delar av betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)	14
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	16
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	17
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 april 2025	19

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2024/25:158

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om upphävande av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap.

Förslag till lag om upphävande av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap

Härigenom föreskrivs att lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap ska upphöra att gälla.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2025.
 2. Bestämmelserna i 1 § första och andra styckena, 3 och 4 §§ i den upphävda lagen gäller dock fortfarande till utgången av oktober 2025 för strukturfondspartnerskap som bildats före ikraftträdandet.

Riksrevisionen har i sin rapport Regionala strukturfondspartnerskap – ger de förutsättningar för en effektiv användning av EU-medel? (RiR 2020:10) bedömt att det finns flera problem med systemet med strukturfondspartnerskap som sammantaget innebär bristande förutsättningar för ett effektivt genomförande av strukturfondsprogram i Sverige. I rapporten rekommenderar Riksrevisionen regeringen att utreda alternativ till systemet.

Regeringen instämde i skrivelsen Riksrevisionens rapport om regionala strukturfondspartnerskap (skr. 2020/21:25) i Riksrevisionens slutsatser och angav att regeringen avser att utreda alternativ till systemet.

Regeringen beslutade den 3 november 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda hanteringen av EU-medel i Sverige (dir. 2021:109). Syftet med utredningen var att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering av sådana medel. I uppdraget ingick att utreda alternativ till systemet med regionala strukturfondspartnerskap. Den 24 augusti 2023 beslutade regeringen ett tilläggsdirektiv till utredningen med innebörden att utredningstiden förlängdes (dir. 2023:127).

Utredningen, som antog namnet Utredningen om hantering av EU-medel, redovisade sitt uppdrag den 15 mars 2024 i betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22). En sammanfattning av relevanta delar av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remitterats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2024/00894).

I denna proposition behandlas det lagförslag i betänkandet som rör lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap.

Lagrådet

Lagförslaget innebär att lagen om strukturfondspartnerskap upphävs. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

4 Systemet med regionala strukturfondspartnerskap

4.1 De regionala strukturfondspartnerskapens roll

Som ett led i EU:s politik för att stärka den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen har det inrättats ett antal strukturfonder. Strukturfonderna Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden+ (ESF+) syftar till att minska skillnaderna mellan regionerna och att bidra till en ökad sammanhållning i Europa.

Grundläggande bestämmelser om strukturfonder finns på fördragsnivå (artikel 174–178 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt). Ytterligare bestämmelser finns bland annat i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik.

Enligt förordning (EU) 2021/1060 ska medlemsstaterna inom ramen för bland annat Eruf och ESF+ utarbeta och genomföra program på lämplig territoriell nivå i överensstämmelse med sin institutionella, rättsliga och finansiella ram. Förslag till program ska lämnas in till Europeiska kommissionen för godkännande. I programmen ska bland annat anges hur medlemsstaterna avser att använda fondmedlen under en programperiod och hur programmen knyter an till de EU-gemensamma målen för fonderna. För varje program ska medlemsstaterna ange en förvaltande myndighet som ska ansvara för förvaltningen av programmet, med syftet att programmets mål ska uppnås. Den förvaltande myndigheten ska bland annat ha till uppgift att välja ut insatser inom respektive program (artikel 7, 21–23 samt 71.1 och 72.1 i förordning (EU) 2021/1060).

För den nationella förvaltningen av fonderna gäller vidare det som brukar kallas partnerskapsprincipen. Principen bygger på flernivåstyrelse och en nedifrån och upp-strategi. Den innebär att aktörer från myndigheter, näringslivet och arbetsmarknadens parter, företrädare för civilsamhället samt i tillämpliga fall forskningsorganisationer och universitet ska vara delaktiga under hela programcykeln, dvs. vid utformningen, genomförandet och utvärderingen av ett program. En medlemsstat ska för varje program organisera och genomföra ett omfattande partnerskap i enlighet med sin institutionella och rättsliga ram och med beaktande av fondernas särdrag (artikel 8 i förordning (EU) 2021/1060).

I Sverige har partnerskapsprincipen genomförts bland annat genom att regionala strukturfondspartnerskap har inrättats inom ramen för förvaltningen av Eruf och ESF+. För programperioden 2021–2027 finns det åtta strukturfondspartnerskap. Det finns ett partnerskap inom det geografiska området för varje regionalt program för Eruf och motsvarande regional handlingsplan för det nationella programmet för ESF+.

4.2 Lagstiftningen om regionala strukturfondspartnerskap

De regionala strukturfondspartnerskapen regleras i lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap. Strukturfondspartnerskapen har enligt 1 § tredje stycket till uppgift att yttra sig över vilka ansökningar som ska prioriteras bland de ansökningar som har godkänts av den förvaltande myndigheten för det berörda programmet. Partnerskapets yttrande ska vara bindande i den förvaltande myndighetens fortsatta handläggning. Enligt 2 § ska partnerskapet samråda med berörd region i fråga om projektets överensstämmelse med det regionala tillväxtarbetet i berörda län. Vid handläggningen ska partnerskapet enligt 4 § tillämpa bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen (2017:900).

Förordningen (2022:1379) om förvaltning av program för vissa EU-fonder innehåller bestämmelser om handläggningen av stöd från bland annat Eruf och ESF+. Enligt 2 kap. 6 § är det den förvaltande myndigheten som beslutar om stöd. Besluten ska enligt 17 § i samma kapitel innehålla strukturfondspartnerskapens motivering.

I förarbetena till lagen om strukturfondspartnerskap uttalade regeringen att eftersom de prioriteringar mellan ansökningar om stöd som strukturfondspartnerskapet ska göra sker som ett led i beredningen av ett stödärende kommer partnerskapet att ha en förvaltningsuppgift. Regeringen ansåg vidare att den omständigheten att den förvaltande myndigheten vid sitt beslutsfattande ska vara bunden av de prioriteringar som partnerskapet gjort innebär att partnerskapets uppgifter innefattar myndighetsutövning. Överlämnandet enligt 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen (nuvarande 12 kap. 4 § regeringsformen) ansågs därför behöva ske med stöd av lag (Lagen om strukturfondspartnerskap, prop.2006/07:92 s. 8).

4.3 Kritik mot systemet med regionala strukturfondspartnerskap

Den rättsliga konstruktionen med strukturfondspartnerskap följer inte direkt av EU-rättsliga krav utan är en del i Sveriges sätt att genomföra partnerskapsprincipen. Systemet har kritiserats såväl av kommissionen som från nationellt håll.

Riksrevisionen för i sin rapport (RiR 2020:10) bland annat fram att systemets uppbyggnad innebär en risk för samordningssvårigheter och oklarheter kring roll- och ansvarsfördelning, särskilt mot bakgrund av att systemet innebär att beslutsprocessen är uppdelad mellan strukturfondspartnerskapen och de förvaltande myndigheterna. Det finns vidare enligt Riksrevisionen en bristande transparens i systemet, vilket inverkar negativt på rättssäkerheten. Riksrevisionen menar även att det, med tanke på det stora antalet ledamöter som har kopplingar till projekten, är svårt för strukturfondspartnerskapen att genomföra sin uppgift och samtidigt följa bestämmelserna om jäv.

Även kommissionens revisorer har vid flera tillfällen haft synpunkter på systemet. Den mest långtgående kritiken fördes fram i december 2023 i samband med regelefterlevnadsrevisionen av Ekonomistyrningsverkets

Prop. 2024/25:158 granskning av Erufs nationella och regionala program för programperioden 2014–2020 (EPM Granskning av revisionsmyndigheternas arbete/Regelefterlevnadsrevision 2014–2020 – slutlig revisionsrapport [Revision nr DAC114SE1775]). Kommissionens revisorer är kritiska mot att de förvaltande myndigheterna är bundna av strukturfondspartner-skapens prioriteringar och att det reella beslutsfattandet därmed sker hos de fristående strukturfondspartner-skapen och inte hos de förvaltande myndigheterna. En sådan ordning är enligt revisorerna inte förenlig med förordning (EU) 2021/1060 och behöver därför åtgärdas.

5 Lagen om strukturfondspartner-skap ska upphöra att gälla

Regeringens förslag: Lagen om strukturfondspartner-skap ska upphöra att gälla.

Regeringens bedömning: Strukturfondspartner-skapen bör ersättas av mer strategiskt orienterade partnerskap.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Remissutfallet är splittrat. Nästan hälften av de remissinstanser som yttrar sig, däribland *Svenska ESF-rådet*, *Tillväxtverket*, *Ekonomistyrningsverket*, *Riksrevisionen*, *Coompanion Sverige*, *Försäkringskassan*, *Famna*, *Forsknings- och innovationsrådet i Skåne* och *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet*, tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget och bedömningen.

En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig, däribland *strukturfondspartner-skapen*, regionerna, länsstyrelserna, *Sveriges jordägareförbund*, *Karlstads universitet*, *Nätverket idéburet Blekinge* och *Gävle kommun*, avstyrker förslaget eller är negativa till det. Strukturfondspartner-skapen betonar att deras breda sammansättning och strategiska roll är avgörande för att säkerställa välvägd prioriteringar av projekt. Enligt partnerskapens uppfattning har åtgärder redan vidtagits för att möta den kritik som Riksrevisionen fört fram. Regionerna anser att förslaget hotar det regionala inflytandet över strategiska prioriteringar och ser i likhet med ett stort antal remissinstanser, bland annat Sveriges jordägareförbund, *Karlstads universitet*, *Gävle kommun*, *Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund*, *Kommunförbundet Västernorrland*, *Kvarkenrådet*, *Karolinska institutet*, *IF Metall* och *Härnösands kommun*, risker för sämre lokal och regional förankring och en försvagad demokratisk legitimitet i beslutsfattandet. Det gör även *Mittuniversitetet*, *Mälardalens universitet* och *Forsknings- och innovationsrådet i Skåne* som också efterlyser en fördjupad analys av effekterna av förslaget.

Sveriges Kommuner och Regioner och *Landsorganisationen (LO)* noterar den kritik som finns av den svenska ordningen men anser att regeringen bör arbeta vidare med en lösning som bibehåller den regionala förankring som finns i dagens system, exempelvis genom en modell med förmedlande

organ. Även ett antal regioner och strukturfondspartnerskap anser att en modell med förmedlande organ skulle möta kritiken, utan att partnerskapen fräntas sitt prioriterande uppdrag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det är mycket viktigt att de EU-medel som Sverige tar emot hanteras korrekt. Kommissionen kan genomföra finansiella korrigeringar om skyddet av EU-medel inte bedöms vara tillräckligt i en medlemsstat. Detta kan innebära att kommissionen beslutar att inte finansiera vissa stöd med EU-medel.

Det nuvarande systemet med regionala strukturfondspartnerskap har kritiserats från flera håll. Kritiken gäller framför allt att systemet inte är förenligt med EU-rätten och att det finns oklarheter i förhållande till svensk konstitutionell rätt och förvaltningsrätt samt att förutsättningarna för att genomföra programmen effektivt brister.

Som strukturfondspartnerskapen påpekar i sina remissvar har vissa åtgärder redan vidtagits inom ramen för det nuvarande systemet för att möta den kritik som förts fram. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att de identifierade bristerna inte är möjliga att åtgärda inom ramen för det nuvarande systemet. För att systemet ska vara förenligt med EU-rätten krävs att den förvaltande myndigheten svarar för det faktiska beslutsfattandet när det gäller vilka projekt som ska tilldelas stöd. Det är även, ur ett nationellt perspektiv, nödvändigt att den förvaltande myndigheten har ett tydligt ansvar för hela handlägningsprocessen, inklusive beslutsfattandet, om kvaliteten och rättssäkerheten i processen ska kunna garanteras. Detta innebär enligt regeringens mening att strukturfondspartnerskapen inte längre bör ha till uppgift att med bindande verkan för de förvaltande myndigheterna yttra sig över vilka ansökningar som ska prioriteras. En lösning som förs fram av några remissinstanser är att strukturfondspartnerskapen görs till förmedlande organ i EU-rättens mening. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att en sådan ordning inte skulle åtgärda bristerna när det gäller kontroll och insyn i verksamheten samt svårigheterna för de förvaltande myndigheterna att säkerställa rättssäkerheten i beslutsprocessen och måluppfyllelsen av programmen. Regeringen anser mot den bakgrunden att de nuvarande strukturfondspartnerskapen inte kan behållas.

Utgångspunkten i en ny partnerskapsordning bör vara att den förvaltande myndigheten har ansvar för och kontroll över hela stödprocessen, från ansökan till beslut. En sådan ordning ger den förvaltande myndigheten förutsättningar att svara för att programmets mål uppfylls i enlighet med vad som krävs enligt det EU-rättsliga regelverket och tydliggör ansvarsfördelningen.

Regeringen delar utredningens bedömning att partnerskapen bör få en mer strategisk roll i det nya systemet och att tonvikten i partnerskapens arbete därför bör ligga i utlysningsfasen. Flera remissinstanser uttrycker en oro för att en övergång från de nuvarande strukturfondspartnerskapen till en ordning där partnerskapen har en mer strategisk roll skulle leda till ett minskat lokalt och regionalt inflytande och en svagare demokratisk förankring. Regeringen anser dock att mer strategiskt inriktade partnerskap har förutsättningar att skapa en kontinuerlig dialog avseende vilken typ av projekt som fondmedlen bör användas till. För att förvaltningen av fonderna ska bli ändamålsenlig krävs det att kunskaper om regionala förutsättningar och behov även i fortsättningen genomsyrar hela processen. Reger-

Prop. 2024/25:158 ingen avser att i det fortsatta arbetet överväga hur det lokala och regionala perspektivet bäst kan tillvaratas i processen.

Några remissinstanser efterlyser en fördjupad analys av effekterna av förslaget. Regeringen bedömer dock att utredningens analys är tillräcklig för att kunna ta ställning till förslaget och bedömningen.

Partnerskapen kommer enligt den nya ordningen inte ha rätt att prioritera mellan ansökningar om stöd eller att utföra någon annan myndighetsutövning. Det krävs därför inte något överlämnande av förvaltningsuppgift med stöd av lag enligt 12 kap. 4 § regeringsformen. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om de nya partnerskapen. Lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap kan därför upphävas.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagen ska upphöra att gälla den 1 augusti 2025.

Bestämmelserna om att strukturfondspartnerskap ska bildas, om hur strukturfondspartnerskapen ska vara sammansatta och om jäv ska fortsätta att gälla till utgången av oktober 2025 för strukturfondspartnerskap som bildats före ikraftträdandet.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att lagen ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2025. Utredningen föreslår inte heller någon övergångsreglering.

Remissinstanserna: Endast en mindre del av remissinstanserna yttrar sig över utredningens förslag.

Tillväxtverket och *Ekonomistyrningsverket* tillstyrker förslaget och för fram att förändringen bör ske så fort som möjligt för att tillmötesgå kommissionens revision.

Flera remissinstanser, däribland *Strukturfondspartnerskapet Skåne-blekinge*, *Strukturfondspartnerskapet Mellersta Norrland*, *Region Halland*, *Region Skåne*, *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Sveriges Kommuner och Regioner* avstyrker förslaget. Remissinstanserna anser att en ny ordning inte bör införas under pågående programperiod utan att samtliga förändringar av förvaltningen av EU-medel bör införas samtidigt inför den nya programperioden efter 2027. Bland annat Länsstyrelsen i Stockholms län menar att en förändring under pågående programperiod riskerar att leda till fördröjningar i hantering av medel och ett minskat nyttjande av medel under perioden.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande strukturfondspartnerskapen, som regleras i lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap, kommer att ersättas med partnerskap med en annan roll. Flera remissinstanser för fram att den nya ordningen inte bör införas under pågående programperiod eftersom det riskerar att leda till fördröjningar och ett minskat nyttjande av medel under perioden. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att det med hänsyn till den kritik som har

riktats mot systemet med strukturfondspartnerskap är nödvändigt att genomföra förändringen så snart som möjligt.

De aktörer som ska vara representerade i de nya partnerskapen kommer att behöva tid på sig bland annat för att utse ordförande och ledamöter. För att förändringen så långt det är möjligt inte ska riskera att leda till fördröjningar och ett minskat nyttjande av medel under programperioden bör de nuvarande strukturfondspartnerskapen finnas kvar under en övergångstid till dess att de nya partnerskapen har inrättats. Så länge partnerskapen finns bör även bestämmelsen om jäv fortsätta att gälla. Partnerskapen bör dock under övergångstiden inte ha kvar sin uppgift att prioritera mellan ansökningar. Regeringen beräknar att de nya partnerskapen ska kunna vara verksamma från den 1 november 2025.

Lagen bör upphöra att gälla den 1 augusti 2025. Det bör i en övergångsbestämmelse anges att 1 § första och andra styckena, 3 och 4 §§ i den upphävda lagen ska fortsätta att gälla till utgången av oktober 2025 för strukturfondspartnerskap som har bildats före den 1 augusti 2025.

7 Konsekvenser

Regeringens förslag och bedömning

Regeringens förslag innebär att lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap upphävs. Det nuvarande systemet med regionala strukturfondspartnerskap kommer därmed att upphöra. Regeringen avser att ersätta strukturfondspartnerskapen med partnerskap som har en mer strategisk roll, där tonvikten i arbetet ligger i utlysningsfasen i stället för på prioriteringsarbetet. Förslaget kommer innebära att den förvaltande myndigheten har ansvar för och kontroll över hela stödprocessen, från ansökan till beslut.

Konsekvenser för staten

För de förvaltande myndigheterna innebär den nya ordningen att processen för hantering av fondmedel förändras i flera avseenden och att det analysarbete inför utlysningar som i dag främst genomförs inom de förvaltande myndigheterna i stället kommer att ske i samarbete med partnerskapen. Den nya ordningen kommer att ge de förvaltande myndigheterna förutsättningar att svara för att programmets mål uppfylls och tydliggör ansvarsfördelningen. Regeringen bedömer att den nya ordningen sammantaget kommer att underlätta de förvaltande myndigheternas arbete, minska mängden dubbelarbete och öka effektiviteten i hanteringen.

Utöver de förvaltande myndigheterna berörs även de statliga myndigheter som är representerade i partnerskapen av den nya ordningen. Regeringen bedömer att den nya ansvarsfördelningen ligger väl i linje med den kompetens och de roller som de flesta av dessa myndigheter har. Regeringen anser därmed att deras inflytande över det regionala utvecklingsarbetet inte kommer att minska.

Kommuner och regioner kommer i viss utsträckning att påverkas av den nya ordningen. I förarbetena till lagen konstateras att strukturfondspartnerskapens sammansättning bygger på att företrädare för bland andra kommuner och landsting (nuvarande regioner) ska delta i partnerskapens arbete (prop. 2006/07:92 s. 9). Att kommuner och regioner ska vara inkluderade i partnerskapen följer av artikel 8 i förordning (EU) 2021/1060 och kommer inte att förändras i och med att lagen upphävs. Regeringen bedömer därför att ett upphävande av lagen inte innebär att någon skyldighet tas bort och därmed inte heller utgör ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

Däremot leder förslaget till att kommuner och regioner förlorar det inflytande över prioriteringsarbetet som följer av att de är representerade i de nuvarande strukturfondspartnerskapen. I gengäld kommer dock de nya partnerskapen få ett utökat inflytande över det strategiska arbetet. Regeringen bedömer att mer strategiskt inriktade partnerskap har förutsättningar att skapa en kontinuerlig dialog avseende vilken typ av insatser som fondmedlen ska användas till. För att förvaltningen av fonderna ska bli ändamålsenlig krävs det att kunskaper om regionala förutsättningar och behov även i fortsättningen genomsyrar hela processen.

Regeringen bedömer vidare att den nya ordningen inte kommer att innebära några ekonomiska konsekvenser för kommuner eller regioner.

Konsekvenser för företag och andra enskilda

Det fokus på strategiskt arbete som förändringen av partnerskapens roll innebär ökar enligt regeringen möjligheterna att involvera och ta hänsyn till det lokala och regionala näringslivets behov tidigt i processen. Genom att den förvaltande myndigheten blir ensam ansvarig för prioritering och beslutsfattande kommer vidare riskerna för jäv och intressekonflikter att minska, samtidigt som det blir tydligare för stödsökanden hur roll- och ansvarsfördelningen i hanteringen av EU-medel ser ut. Regeringen bedömer att den ökade graden av transparens och rättssäkerhet skulle kunna leda till ett större förtroende och intresse för EU-medlen. Regeringen bedömer vidare att den nya ordningen inte kommer ha några effekter för företagens eller andra enskildas administrativa bördor eller kostnader.

Förslagets överensstämmelse med EU-rätten

Bakgrunden till de nuvarande strukturfondspartnerskapen är EU-rättens krav på flernivåstyrelse och partnerskapsprincipen. Den EU-rättsliga regleringen bygger emellertid även på att det är den förvaltande myndigheten som har huvudansvaret för att programmen genomförs ändamålsenligt och effektivt samt ställer krav på att den förvaltande myndigheten svarar för det faktiska beslutsfattandet när det gäller vilka projekt som ska tilldelas stöd.

Genom att det nuvarande systemet med prioriterande strukturfondspartnerskap upphävs och ersätts med mer strategiskt inriktade partnerskap kommer det inte finnas några tveksamheter om att Sverige uppfyller EU-rättens krav att den förvaltande myndigheten ska vara den som faktiskt fattar beslut om stöd. Regeringen bedömer vidare att en ordning som innebär att den förvaltande myndigheten svarar för hela handläggnings-

processen, inklusive beslutsfattandet, dels möjliggör för myndigheten att garantera kvaliteten och rättssäkerheten i processen, dels ökar förutsättningarna för att säkerställa måluppfyllelsen. Regeringens uppfattning är följaktligen att den förändrade ordningen och partnerskapens nya roll underlättar för de förvaltande myndigheterna att fullgöra sina uppdrag och att leva upp till de krav som ställs i såväl det nationella som det EU-rättsliga regelverket.

Den nya ordningen innebär vidare förändringar i programdokument och beskrivningar av programmets förvaltnings- och kontrollsystem. Förändringar i programdokument behöver kommuniceras med och godkännas av kommissionen.

Övriga konsekvenser

Regeringen bedömer att regeringens förslag och bedömning inte har några konsekvenser för jämställdheten, brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om upphävande av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap

Genom lagen upphör lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap att gälla den 1 augusti 2025.

Av övergångsbestämmelsen följer att 1 § första och andra styckena, 3 och 4 §§ i den upphävda lagen ska fortsätta att gälla till utgången av oktober 2025 för strukturfondspartnerskap som har bildats före den 1 augusti 2025. Det innebär att dessa strukturfondspartnerskap fortsätter att finnas under denna tidsperiod, dock utan att ha kvar sina uppgifter att prioritera mellan ansökningar. Under den tidsperiod som partnerskapen finns kommer bestämmelsen om jäv fortsätta att gälla.

Övervägandena finns i avsnitten 5 och 6.

Sammanfattning av relevanta delar av betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22)

Utredningens uppdrag har varit att utreda förvaltningen av EU-medel i Sverige. Syftet med utredningen har varit att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering av sådana medel. Utredningen har i enlighet med direktiven lämnat förslag inom bland annat följande område. En organisatorisk struktur och ansvarsfördelning som möjliggör en mer ändamålsenlig, effektiv och rättssäker förvaltning av EU-medel, som samtidigt lever upp till de krav som ställs av EU. Inom detta område har utredningen bland annat utrett systemet med regionala strukturfondpartnerskap.

Det EU-rättsliga regelverket anger att medlemsstaterna för varje program ska organisera och genomföra ett omfattande partnerskap i enlighet med sin institutionella och rättsliga ram och med beaktande av fondernas särdrag, att partnerskapen ska verka i enlighet med principen om flernivåsstyre och med en nedifrån och upp-strategi samt att medlemsstaten ska samverka med partnerskapen vid utformningen, genomförandet och utvärderingen av program. En central utgångspunkt vid utformningen av hur partnerskapen ska vara organiserade och vilken roll de ska ha i systemet är att den förvaltande myndigheten har huvudansvaret för att fonderna genomförs ändamålsenligt och effektivt. Det är därför viktigt att den förvaltande myndigheten får reella förutsättningar för att kunna fullgöra detta ansvar. Organisationen måste alltså både följa regelverket och skapa förutsättningar för en ändamålsenlig och effektiv hantering.

Strukturfondpartnerskapen regleras i lagen (2007:459) om strukturfondpartnerskap. Den rättsliga konstruktionen följer inte direkt av EU-rättsliga krav. Upplägget får snarast ses som Sveriges sätt att genomföra EU-rätten i en nationell kontext. Systemet har dock varit föremål för kritik såväl nationellt som från Europeiska kommissionen. Kritiken har bland annat bestått i en oklar roll- och ansvarsfördelning, brister i kontroll- och granskning, utmaningar med jävsfrågor och opartiskhet samt bristande likabehandling och transparens. Kommissionen har särskilt uttryckt kritik mot det faktum att de förvaltande myndigheterna är bundna av strukturfondpartnerskapens prioriteringar och framhållit att detta inte är förenligt med det EU-rättsliga regelverket.

För att organisationen ska vara förenlig med EU-rätten krävs att den förvaltande myndigheten, alternativt ett förmedlande organ, svarar för det reella beslutsfattandet. För att kunna garantera kvaliteten i hanteringen är det vidare nödvändigt att den förvaltande myndigheten äger hela handläggningsprocessen, inklusive beslutsfattandet. De kontroll- och granskningsmöjligheter som detta medför är enligt utredningens uppfattning ett krav för att kunna garantera rättssäkerheten. Upplägget ger därutöver de förvaltande myndigheterna förutsättningar att svara för måluppfyllelsen av programmen och tydliggör ansvarsfördelningen i systemet.

Redan utifrån kommissionens kritik saknas förutsättningar för att behålla den nuvarande roll- och ansvarsfördelningen. Även utöver detta skulle det krävas förändringar i systemet för att adressera i vart fall en del

av den kritik som har riktats mot upplägget, inte minst vad gäller förutsättningarna för styrning och likvärdighet. Det går emellertid inte att vidta tillräckliga åtgärder inom ramen för det nuvarande systemet för att åtgärda de grundläggande brister som finns beträffande systemets förenlighet med EU-rätten. Utredningen ser inte heller att det skulle finnas förutsättningar för att låta strukturfondspartnerskapen utgöra förmedlande organ, bland annat eftersom det även finns en rad aspekter som framstår som juridiskt problematiska också ur ett rent nationellt perspektiv. Utredningen ser med hänsyn till detta inte en vidareutveckling av det nuvarande systemet som ett reellt alternativ. Utredningen föreslår därför att lagen om strukturfondspartnerskap ska upphöra att gälla.

I syfte att adressera de identifierade utmaningarna och problemen föreslår utredningen att dagens strukturfondspartnerskap ska ersättas med ett system med mer strategiskt orienterade partnerskap med fokus på arbetet med att utforma utlysningssplaner och utlysningstexter. För att förvaltningen av fonderna ska bli ändamålsenlig krävs att de kunskaper om regionala förutsättningar och behov som regionerna och de aktörer som ingår i partnerskapen besitter genomsyrar hela processen. För att detta ska vara möjligt måste partnerskapen få en mer strategisk roll. Härigenom skapas förutsättningar för kontinuerlig dialog avseende vilken typ av projekt som fondmedlen ska användas till. Utredningens bedömning är att detta skulle öka partnerskapens reella inflytande över processen. Samtidigt skulle det faktum att partnerskapen inte är involverade i prioriteringen, och därmed beslutsfattandet, innebära att riskerna för jäv och intressekonflikter minskar.

Utredningen bedömer att det är angeläget att snarast möjligt få till en förändring av det nuvarande systemet. Vid en samlad bedömning anser utredningen att det vore lämpligt att lagen om strukturfondspartnerskap upphävs och det nya systemet med strategiska partnerskap införs under andra halvan av 2025.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om upphävande av lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap

Härigenom föreskrivs att lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2025.

Efter remiss har yttranden över betänkandet En ny organisation för förvaltning av EU-medel (SOU 2024:22) kommit in från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Boråsregionen Sjuhärads kommunalförbund, Boverket, Coompanion Sverige, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Energimyndigheten, Fackförbundet ST, Forsknings- och innovationsrådet i Skåne, Fremia, Forte, Funktionsrätt Sverige, Företagarna, Försäkringskassan, Gävle kommun, Göteborgs stad, Hallands bildningsförbund, Havs- och vattenmyndigheten, Hushållningssällskapet, Högskolan Väst, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Karlstads universitet, Karolinska institutet, Kommunförbundet Västernorrland, Kvarkenrådet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Laxå kommun, Linnéuniversitetet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, juridiska fakulteten, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö stad, Malmö universitet, Mittuniversitetet, Migrationsverket, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för yrkeshögskolan, Mälardalens universitet, Nationella nätverket för samordningsförbund (NNS), NÄTVERKET Idéburen sektor Blekinge, Polismyndigheten, Regelrådet, Region Blekinge, Region Dalarna, Region Gotland, Region Gävleborg, Region Halland, Region Jämtland Härjedalen, Region Jönköpings Län, Region Kalmar Län, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Skåne, Region Stockholm, Region Sörmland, Region Värmland, Region Västerbotten, Region Västernorrland, Region Västmanland, Region Örebro, Region Östergötland, Riksorganisationen Hela Sverige ska leva, Riksrevisionen, Sametinget, Samforma, Skogsstyrelsen, Skärgårdarnas riksförbund, Statens jordbruksverk, Statskontoret, Strukturfondspartnerskapet Mellersta Norrland, Strukturfondspartnerskapet Norra Mellansverige, Strukturfondspartnerskapet Skåne-Blekinge, Strukturfondspartnerskapet Småland och öarna, Strukturfondspartnerskapet Stockholm, Strukturfondspartnerskapet Västsverige, Strukturfondspartnerskapet Östra Mellansverige, Strukturfondspartnerskapet Övre Norrland, Svenska ESF-rådet, Sveriges Fiskares Producentorganisation, Sveriges Jordägareförbund, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Sveriges Riksidrottsförbund, Swedish Pelagic Federation PO, Södertörns högskola, Teknikföretagen, Tillväxtanalys, Tillväxtverket, Timrå kommun, Torsta AB, Utbetalningsmyndigheten, Vindelns kommun, Vinnova, Västra Götalandsregionen och Östersunds kommun.

Diskrimineringsombudsmannen, Folkbildningsrådet, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Justitieombudsmannen, Jämställdhetsmyn-

digheten, Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien, Kustbevakningen, Livsmedelsverket, Myndigheten för kulturanalys, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Skatteverket, Skolverket, Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Sveriges universitets- och högskoleförbund, Universitets- och högskolerådet och Uppsala universitet har inga synpunkter eller har avstått från att yttra sig.

Svar har inte kommit in från Almega, Almi, Alingsås kommun, Arbetsmiljöverket, Arboga kommun, Arjeplogs kommun, Bromölla kommun, Branschråd för lantbrukets rådgivningsföretag, Falköpings kommun, Forum Föreningen Norden, Greater Copenhagen and Skåne Committee, Grensekomiteen Värmland-Østfold, Grums kommun, Gullspångs kommun, Handelskammaren Mittsverige, Halmstads kommun, Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation, Höörs kommun, Karlskrona kommun, Kiruna kommun, Kommunförbundet Jämtland Härjedalen, Landskrona kommun, Lokal Utveckling Sverige (LUS), LRF Skogsägarna, Ludvig & Co, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Malå kommun, Matfiskodlarna, Nordkalotträdet, Nässjö kommun, NÄTVERKET Idéburen sektor Skåne, Region Uppsala, Reglab, Riksföreningen Sveriges stadsmissioner, RISE Research Institutes of Sweden AB, Rädda barnen, Sala kommun, Skara kommun, Småbrukarna - Förbundet Sveriges Småbrukare, Socialstyrelsen, Sotenäs kommun, Sparbanksstiftelsen Dalarna, Staffanstorps kommun, Statens kulturråd, Stockholm Business Region AB, Stockholms läns bildningsförbund, Strömsunds kommun, Svenska Röda Korset, Svenska Samernas Riksförbund, Sveriges Ingenjörer, Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, Svenskt Näringsliv, Svinesundskommittén, Swedish Incubators & Science Parks, Sydsvenska Industri- och Handelskammaren, Vaxholms kommun och Vetenskapsrådet.

Utöver de som fått betänkandet på remiss har yttrande kommit in från Famna, Giva Sverige, Härnösands kommun, Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Skåne Nordost, Stockholms universitet (SU), Strukturfondspartnerskapen (gemensamt yttrande), Umeå kommun och Ånge kommun.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 10 april 2025

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Svantesson, Ankarberg Johansson, Edholm, Waltersson Grönvall, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottnér, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Liljestränd, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari, Dousa, Larsson

Föredragande: statsrådet Carlson

Regeringen beslutar proposition Upphävande av lagen om strukturfondspartnerskap